

«MottakerNavn»

Deres ref:
«Ref»

Vår ref:
2023/13506-4
Rune Jørgensen

Dato:
11.10.2023

Innspill til stortingsmelding om folkehelse og levekår i samiske områder

Vi viser til invitasjonen til å komme med innspill til arbeidet med den årlige stortingsmeldingen om samisk språk, kultur og samfunnsliv, som i 2024 skal handle om folkehelse og levekår i samiske områder.

Innlandet fylkeskommune har to samarbeidsavtaler med Sametinget. Den ene er overordnet med et hovedformål om å styrke og synliggjøre samisk kultur, språk og samfunnsliv. Den andre dreier seg om samarbeidet om forvaltningen av kulturminner og øke kunnskapen om samisk historie og kulturminner.

Vi har etablert Sørsamisk forum med deltakelse fra blant annet fra de samiske miljøene i Innlandet, organisasjoner og Engerdal kommune, i tillegg til egne medarbeidere i fylkeskommunen. Dette forumet er en viktig arena for diskusjon og utvikling av tiltak vi sammen iverksetter, og forumet vil nå få fast plass i vårt flerkulturelle medvirkningsråd.

Vi har valgt å ha spesielt fokus på hets og hverdagsrasisme, og sammen med Sametinget arrangerte vi i mars et seminar der samiske og andre personer fortalte om sine egne opplevelser over tid. Dette følges opp med en konferanse i november med fokus på gode tiltak som motvirker rasisme og styrker inkludering. Planen er å fortsette dette arbeidet framover i tråd med Regional plan for det inkluderende Innlandet, som ble vedtatt tidligere i år. Inkluderende samfunn er grunnleggende for livskvalitet og folkehelse i hele befolkningen.

Det er viktig at stortingsmeldingen følger opp rapporten fra Sannhets- og forsoningskomiteen, som lanserte flere forslag med betydning for folkehelse og levekår i samiske områder. Vi arbeider nå for å finne ut av hvilke tiltak Innlandet fylkeskommune og samarbeidspartnere kan bidra med. Økt stolthet og kunnskap om egen kulturs historie er viktig for den samiske befolkningen, og formidling av samisk kultur gjennom kulturminner kan være vesentlig for majoritetsbefolkningens forståelse og respekt. Det er mye å lære gjennom samisk naturkunnskap, og vi ønsker særlig å satse på formidling til barn og unge.

Vi mener en bør tenke samarbeid i hele det sørsamiske området – og internasjonalt. Vi har innledet et samarbeid med Trøndelag fylkeskommune som kan utvikles videre. Vi ber om at det i stortingsmeldingen kommer tiltak som stimulerer til mer felles arbeid i det sørsamiske området.

Dette vil også kunne bidra til å løse noen av de ni grensehindringene som ble omtalt i rapporten fra Samisk grensehinderutvalg i 2021. Stortingsmeldingen bør vurdere tiltak som

kan motvirke/løse de utfordringene det ble pekt på blant annet innen utdanning, skatt og næringsarbeid.

Det finnes store mengder kunnskap om folkehelsen i noen samiske områder. I tillegg til Sannhets- og forsoningskomiteens rapport vil vi vise til blant annet SAMINOR (som også omfatter Engerdal kommune i Innlandet og nå gjennomføres for tredje gang), HUNT forskningscenter NTNU og Folkehelseundersøkelsen.

Innlandet fylkeskommune gjennomførte en folkehelseundersøkelse i 2023 i samarbeid med FHI. Her spørres det blant annet om tilhørighet, trivsel og livskvalitet. Et av spørsmålene er om man i løpet av de siste 12 måneder har opplevd å bli behandlet dårligere enn andre på grunn av blant annet etnisk bakgrunn. Det ble ikke spurt om deltakerne var samisk/kvensk/norskfinnsk, fordi utvalget ikke hadde blitt stort nok til å gi pålitelige resultater. Folkehelseundersøkelsen i Troms og Finnmark, som ble gjennomført i 2019, viste blant annet at en av tre samer i Troms og Finnmark opplever diskriminering.

Vi vil også vise til at forskrift om oversikt over folkehelsen presiserer at i kommuner der det er grunn til å anta at det foreligger spesielle folkehelseutfordringer for den samiske befolkning, skal disse vurderes. Vi ser at der er behov for mer kunnskap om folkehelse- og levekårsutfordringer særlig i sørsamiske områder, og alt materialet bør sammenstilles og presenteres på en god måte.

Sørsamisk helsenettverk er ett viktig nettverk med stor betydning for helsetjenestetilbudet for den samiske befolkningen, og bør styrkes. Sykehuset Innlandet/Helse-Sør Øst bør kobles på og inngå avtale om å bli en del av dette nettverket. Samtidig er det viktig at helsepersonell sikres kompetanse innen språk og kulturforståelse, som er en utfordring for flere offentlige organisasjoner. Derfor bør høyere utdanning styrkes og tiltak for bedre rekruttering vurderes. SANKS (Samisk nasjonal kompetansetjeneste -psykisk helsevern og rus tilbyr utredning og behandling innen psykisk helsevern og rus for barn, unge og voksne) bør styrkes i det sørsamiske området.

Rovdyr- og vindkraft-problematikken er alvorlig for reindriftsnæringen og levekårene til den samiske befolkningen, og vi vil oppfordre til gode dialoger for å løse lokale og nasjonale utfordringer og konflikter.

Innlandet fylkeskommune deltar gjerne aktivt i det videre arbeidet med stortingsmeldingen sammen med de andre fylkeskommunene i sørsamisk område, og foreslår at det inviteres til en felles samling med Trøndelag og Nordland med dette tema. Det vil trolig kunne bidra til flere tiltak som kan løses nasjonalt eller i regionalt fellesskap.

Ved eventuelle spørsmål eller ønsker om dialog kan vår rådgiver Rune Jørgensen kontaktes på e-post runjor@innlandetfylke.no eller telefon 95110577.

Med vennlig hilsen
Tron Ole Bamrud
Fylkeskommunedirektør

Kopi:
Trøndelag fylkeskommune
Nordland fylkeskommune

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur.